

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΒΙΒΛΙΟ

Η ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΚΑΙ Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ

Μια κουβέντα με τη συγγραφέα για το τελευταίο της μυθιστόρημα «**Το τέλος του κόσμου σε αγγλικό κήπο**»

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ - Φωτό: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

18 Α.Υ. 23 - 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2017

Το «Το τέλος του κόσμου σε αγγλικό κήπο» (εκδ. Πατάκης) είναι ένα περιπετειώδες αφήγημα για τη νιότη, την ιστορία του Λονδίνου, την αγάπη, τον πόλεμο και τη δυστυχία, που δεν αφήνει κανένα λουλούδι να ανθίσει, πέρα από τα μαύρα κρίνα του θανάτου και τα κόκκινα τριαντάφυλλα του αίματος.

Ο Λούσιους, η Σουζάνα κι ο Βενέδικτος κρατιούνται χέρι με χέρι, ξαπλωμένοι στο χιόνι, όπως έστρωσε άσπρο χαλί στο Νησί των Σκύλων. Κοιτούν τον ουρανό, είναι

νέοι, χαμίνια, ελαφρώς παραβατικοί, σε ένα Λονδίνο που ακόμα δεν συνιστά πόλη, μα σύμπλεγμα από φτωχοκαλύβες, νησίδες που πλέουν στο βρωμιάρη Τάμεση και κακόφημα καφενεία με μέθυσους και ξυλοπόδαρους ζητιάνους. Κάπου μακριά τους, στους δικούς τους κήπους, ζουν οι βασιλιάδες, τόσο κοντά τους ο εμφύλιος πόλεμος, με τη στρατιά των Κοινοβουλευτικών του Κρόμγουελ να διαλύουν τη βασιλεία, όμως αυτοί δεν το ξέρουν. Ακόμα. Ποτέ και καμιά νιότη δεν γνωρίζει αυτά που θα της συμβούν. Ονειρεύονται την καλοσύνη, την αγάπη, μα ο Λούσιους, η Σουζάνα κι ο Βενέδικτος κατοικούν στην πόλη των χαμένων παιδιών. Την ντικενσιανή, μετέπειτα, πόλη με τις πόρνες, τους στρατιώτες, τα σφαγεία, τους ψαράδες και τους ιερωμένους. Τους ευγενείς και τους πένιτες, την πανώλη, τη σύφιλη και τους περιπλανώμενους μάγους. Τους φούρνους που προμηθεύουν με κουλουράκια τις κυρίες της αυλής, τα παντοπωλεία που πουλούν πέρα από φασόλια και βιβλία. Η λογοτεχνία ως είδος πρώτης ανάγκης. Αυτή είναι η ιστορία τους. Και μαζί τους αυτή είναι και η ιστορία ενός Λονδίνου που, μέσα από πυρκαγιές, αίμα, κρεμάλες, συντεχνίες εμπόρων και θεατρικών παραστάσεων που μιμούνται τη ζωή, αποκτά τα πρώτα χαρακτηριστικά της μεγάλης πόλης. Η πόλη και οι τρεις τους. Για την ακρίβεια, αυτή είναι η ιστορία του Λούσιους Πρέσκοτ, που, όταν μεγάλωσε, έγινε ράφτης και στρατιώτης, όπως τη διηγείται ο Βενέδικτος Σίλκοξ, καθώς ψυχορραγεί. Η εικόνα των δυο τους ξαπλωμένων στο χιόνι, κρατώντας το χέρι της Σουζάνας, ίσως και να είναι η τελευταία τους ευτυχισμένη στιγμή. Γιατί μαζί ξανά, ποτέ ξανά. 1620 με 1667, αυτός είναι ο χρόνος που συμβαίνουν τα πάντα στη ζωή τους. Όλα εκτός από την αγάπη και την καλοσύνη, τον έρωτα, τη γνώση, τη φιλία και τη χαρά.

Η Σώπη Τριανταφύλου επιστρέφει στην Αγγλία και γράφει ένα μυθιστόρημα για την τραγωδία της νιότης, όταν συμπέσει με περιόδους τεκτονικών αλλαγών, επαναστάσεων και λουτρών αίματος, που το μόνο που καταφέρνουν είναι να αντικαταστήσουν τη φτώχεια και τη δυστυχία με ακόμα μεγαλύτερη απόγνωση και κακοτυχία. Για το πώς και γίνεται το κερδί του χρόνου, για τα λάθη και τη λύτρωση, τις αρρώστιες που θα καταπονήσουν και θα διαλύσουν στο τέλος ακόμα και τον πιο ρομαντικό Δον Κιχώτη. Για το μίσος, θρησκευτικό, πολιτικό ή ταξικό, που όμως αναπόφευκτα αυτό είναι που κινεί την Ιστορία. Που συνεγείρει, εμπνέει και καθοδηγεί τα κοπάδια των ανθρώπων. Για το πώς ακόμα και οι πιο ευγενείς ή ουτοπικές ιδέες στο τέλος καταλήγουν σκέτες σφαίρες και τυραννικά καθεστώτα. Κι ο Λούσιους, η Σουζάνα κι ο Βενέδικτος κονιορτοποιούνται από τη δύναμη της Ιστορίας. Καμιά νιότη, όσο ρωμαλέα κι αν δείχνει, δεν μπορεί να νικήσει το πεπρωμένο ή τη μοίρα. Γιατί αυτά πρώτα τα γράφουν ο καιρός και οι άλλοι. Κι ύστερα έρχεται η λογοτεχνία, για να αναρωτηθεί τι, γιατί και πώς.

Bizzare love triangle: περίεργο το ερωτικό τρίγωνο των ηρώων σου. Και πολύ κακός όλος ο βίος τους. Πολύ στραπάτσο και απόγνωση, απελπισία και κακή τύχη. Γιατί τους «προίκισες» με τέτοια δυστυχία; Στη διάρκεια του 17ου αιώνα η ζωή όλων των ανθρώπων ήταν απείσια, κτηνώδης και σύντομη, όπως έγραφε ο Τόμας Χομπς. Ακόμα και όσοι δεν ήταν φτωχοί σαν τους ήρωες του βιβλίου περνούσαν λίγες δεκαετίες (ο μέσος όρος ζωής ήταν κάτω από τα πενήντα) προσπαθώντας να επιζήσουν μέσα στη βρωμιά, στην ανεξέλεγκτη εγκληματικότητα και τις αρρώστιες. Ο 17ος αιώνας παρουσιάζεται γεμάτος βελούδα μόνο σε χολιγουντιανά θεάματα και σε ρομαντικά μυθιστορήματα με κόμπσοες. Στην πραγματικότητα, ήταν μια εποχή αθλιότητας και πολυαιμακτών πολέμων. Και η νιότη διαρκούσε μια στιγμή μονάχα: στη συνέχεια έπασχε από ποδάγρα ή νευροπάθεια (που ίσως οφειλόταν σε σεξουαλικές στερήσεις). Η ποιότητα της ζωής άρχισε να βελτιώνεται ραγδαία μετά τη δεύτερη βιομηχανική επανάσταση – η πρώτη έφερε πολλά καινούργια προβλήματα (συνωστισμό στις πόλεις, ρύπανση, βιομηχανική εκμετάλλευση) τα οποία δεν είχε τα μέσα να επιλύσει. Εξάλλου, ένα συνάχι μπορούσε να στείλει στον τάφο. Κι αν δεν σε έστελνε το συνάχι, σε έστελναν οι θεραπευτικές μέθοδοι των τσαρλατάνων.

Όμως ο καλοσυνάτος Λούσιους, ο πδονοθήρας Βενέδικτος και η μελαγχολική Σουζάνα, σε μια άλλη εποχή, θα μπορούσαν και να ευτυχίσουν; Αν ζούσαν στην εποχή μας, θα περιπλανιούνταν οι τρεις τους στο Λονδίνο εκστατικά ευτυχισμένοι και ίσως λίγο μεθυσμένοι: ύστερα θα αποξενώνονταν και θα ξεχνούσαν ο ένας τον άλλον. Η μνήμη, η αφοσίωση, η φιλία είχαν αλλιώς το νόημα στο παρελθόν. Νομίζω πως ένας λόγος που πρέπει να διαβάζουμε Ιστορία, εκτός από λογοτεχνία, είναι για να τη μετράμε, όχι με βάση τα εγκλήματα του ανθρώπου αλλά με βάση τα επιτεύγματά του. We've come a long way, baby. Μέσα σε τρεις αιώνες, η ζωή των ανθρώπων άλλαξε ριζικά και η ευτυχία έγινε πραγματοποιήσιμος στόχος – μολονότι παίζει ακόμα σημαντικό ρόλο το πού στεκόμαστε πάνω στη γη. Η εκδίκηση της γεωγραφίας, όπως λέει ο Κάπλαν. Έτσι κι αλλιώς, από τη στιγμή που η ατομική ευτυχία έγινε ανθρώπινο δικαίωμα – στο αμερικανικό Σύνταγμα του 1787 – αρχίσαμε να απομακρυνόμαστε από τις ηθικές επιταγές του χριστιανισμού, από τις επιταγές της θυσίας.

Με ενθουσίασε η αφήγηση, δεν θα το κρύψω, θα το πω και πιο ενθουσιαστικά: το μυθιστόρημά σου εμπειρείται το μεγάλο κάδρο της μακρο-ιστορίας, μαζί με τη μικρο- των ηρώων. Θερβάντες, Σαίξπηρ και Ντίκενς ως προς τα πάθη των τριών νέων και, την ίδια στιγμή, παρακολουθούμε τη γέννηση της Αγγλίας σαν να διαβάζουμε ένα ιστορικό βιβλίο. Σαν statement, από πλευράς σου, για τη λογοτεχνία; Επιστροφή στο κλασικό, δηλαδή, στις ρωμαλέες ιστορίες, όπου ο συγγραφέας πρέπει να μοχθήσει, να ερευνήσει και μετά να καταγράψει; Μ' αρέσει η περιπέτεια στη λογοτεχνία όπως και στον κινηματογράφο: οι μεγάλες τοιογραφίες... οι ήρωες bigger than life. Ελ Σιντ, Ιβανόνς, Λόρενς της Αραβίας. Πλήττω με τις λεγόμενες «φέτες ζωής» και με τα αυτοβιογραφικά και αυτοαναλυτικά μυθιστορήματα. Η ζωή μας δεν είναι όσο ενδιαφέρουσα νομίζουμε: οι περισσότεροι από μας δεν έχουμε τίποτα συνταρακτικό να αφηγηθούμε, ούτε τα εργαλεία για να αφηγηθούμε κάτι τετριμμένο με συνταρακτικό τρόπο. Η λογο-

τεχνία είναι μια αναβαθμισμένη πραγματικότητα, μια πραγματικότητα σε αναβολικά, ενισχυμένα με στεροειδή. Και, καμιά φορά, περιέχει κομμάτια της λογοτεχνικής παράδοσης: Θερβάντες, Σαίξπηρ, Ντίκενς.

Μόνο άσχημα πράγματα συμβαίνουν στον πόλεμο. Ειδικά στον εμφύλιο. Μα να που οι άνθρωποι δείχνουν να τον επιζητούν. Τελειώνει και αντί να μετρούν κουφάρια ή να λένε «ποτέ ξανά», μοιάζει να προετοιμάζονται για τον επόμενο. Γιατί δεν μαθαίνουμε τίποτα από την Ιστορία; Δεν μαθαίνουμε τίποτα γιατί τα γεγονότα φτάνουν στα αυτιά μας ψεύτικα και ερμηνευμένα σύμφωνα με ιδεολογίες. Γιατί συνέβη ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος; Όχι διότι υπήρχαν ανταγωνισμοί που δίδην έπρεπε να ξεσπάσουν και τα λοιπά και τα λοιπά... Έγινε επειδή τον ήθελε ο Χίτλερ κι επειδή είχε μαγέψει κι αφιονίσει με την τρέλα του τους Γερμανούς... Πράγμα που μας διδάσκει ότι οι λαοί τείνουν να λατρεύουν παραληρητικούς ηγέτες και μεγαλοϊδεατικά οράματα, όσο κι αν αυτά είναι σκοτεινά και εγκληματικά. Αν προσπαθούμε να δούμε την Ιστορία με τον μαρξιστικό τρόπο της λογικής, δεν θα μάθουμε ποτέ τις δυσάρεστες αλήθειες για το ανθρώπινο είδος. Η λογική ως όργανο αποτίμησης της Ιστορίας έχει πολύ στενά όρια. Τα περισσότερα γεγονότα είναι αποτέλεσμα έλλειψης λογικής, όχι λογικής απόκρισης σε ερέθισμα.

Ζεις στο Παρίσι, ταξιδεύεις στην Αμερική, επιστρέφεις στην Αθήνα – στον παρόντα χρόνο. Μα επιστρέφεις και στη Βρετανία, όπως και στο «Αλμπανός» – η Αγγλία είναι μια λογοτεχνική σταθερή σου. Τι τρέχει με το Νησί, μιλώντας για το έργο σου; Γιατί τέτοιο κόλλημα; Και γιατί αυτή τη φορά διαλέγεις την περίοδο του Κρόμγουελ; Είμαι αγγλόφιλη από τότε που πήγαινα στο αγγλικό... νηπιαγωγείο κι μαθαίναμε αγγλικά παιδικά τραγουδάκια. Πιστεύω ότι η Βρετανία, που έκανε τη μεγαλειώδη γκάφα να φύγει από την Ευρωπαϊκή Ένωση (βλέπε τα προαναφερθέντα περί ανθρωπίνου είδους...), αποτελεί τον πυρήνα του δυτικού πολιτισμού – ο οποίος πράγματι είναι υπεύθυνος για μερικές από τις μεγάλες καταστροφές στην Ιστορία, αλλά κυρίως για τη μεγάλη πρόοδο και τη βελτίωση που λέγαμε. Όσο για τον Κρόμγουελ, ασχολήθηκα με πείσμα διότι οι μαρξιστές ιστορικοί, όπως ο Κρίστοφερ Χιλ, περιγράφουν τον εμφύλιο πόλεμο στην Αγγλία ως «κοινωνική επανάσταση». Κι όμως δεν ήταν επανάσταση, επιμένω: ήταν θρησκευτικό κίνημα πουριτανών οι οποίοι στο τέλος εγκατέστησαν μια θεοκρατία, ευτυχώς βραχύβια. Υπάρχουν πράγματα πολλές αναλογίες με τις σοσιαλιστικές επαναστάσεις υπό την έννοια ότι κι αυτές εγκατέστησαν ολοκληρωτικά καθεστώτα: ο εμφύλιος πόλεμος στην Αγγλία δεν έγινε για τη δημοκρατία (την οποία, έτσι κι αλλιώς, κατήργησε): έγινε για την καθαρότητα της θρησκείας την οποία δεν εξασφάλιζαν οι βασιλιάδες. Οι βασιλιάδες, με τις ενδογαμικές τους συνήθειες, προσέγγιζαν τον προτεσταντισμό στον καθολικισμό. Γενικά μιλώντας, το βιβλίο είναι ένας στοχασμός στον εμφύλιο πόλεμο και στο ρόλο της τυφλής πίστης (θρησκευτικής ή ιδεολογικής). Μια γενιά της Αγγλίας χάθηκε επειδή ο Κάρολος ο Πρώτος ήταν αδιάλλακτος και βλαβέ: όχι επειδή ο λαός ποθούσε τη δημοκρατία. Το βιβλίο πάντως δεν είναι «ιστορία», έχει ένα συγκεκριμένο κοινωνικό φόντο μέσα στο οποίο τοποθετούνται οι ήρωες και τα παθήματά τους. Ανάμεσά τους είναι κάποιος με ελληνο-ιταλο-λεβαντίνικη καταγωγή: ο Παοχάλης Ρόζας, που άνοιξε το πρώτο καφενείο στην Αγγλία. Όπου πάμε ανοίγουμε καφενέδες. **A**

